

Uz izložbu »8372 nisu došli« u riječkom »Kortilu«

POTRESNA STVARNOST SREBRENICE

U smislu umjetničke prezentacije, izložba »8372 nisu došli« po mnogočemu je iznimna. Tragična ali i odmjerena, razlikuje se od većine do sada postavljenih umjetničkih prezentacija tematike ratnih užasa

Izravnošću svojih pojedinačnih radova, šestoro sarajevskih umjetnika odlučili su zajedničkim umjetničkim iskazom svjedočiti o genocidu koji se dogodio Srebrenici. Izložbom »8372 nisu došli« obilježava se 11. godišnjica tragedije u Srebrenici, a nastala je u organizaciji Vijeća bošnjačke nacionalne manjine Grada Zagreba. Andrej Đerković, Gordana Anđelić-Galić, Tarik Samarah, Šejla Kamerić, Anur & Ajna te Nedžad Hrelja autori su srednje i mlade generacije sarajevskih umjetnika čija su djela dobila brojna međunarodna priznanja, a svaki su na svoj način prošli kroz iskustvo rata u opkoljenom Sarajevu.

Izložba već u nazivlju donosi dio stvarnosti današnje Srebrenice. »Nisu došli« sintagma je koju srebreničke žene izgovoraju kada govore o svojim sinovima, očevima, rođacima... Broj 8372 označava broj onih čije je posljednje ostatke pronašla i identificirala Komisija za traženje nestalih, iako ta brojka još uvijek nije konačna bilanca srebreničke tragedije. Kako napominju organizatori, izložbom nastoje osnažiti i prenijeti glas žena Srebrenice koje već 11 godina traže pravdu za svoje najbliže.

»Bosnian girls«

Nakon prvog upriličena u muzejsko-galerijskom prostoru zagrebačkog »Mimare«, u srpnju prošle godine, izložba je bila postavljena i u palači Sponza u Dubrovniku, a nakon Rijeke planirano je gostovanje u Vukovaru, Osijeku, Zadru te izvan granica Republike Hrvatske. Postav izložbe osmislio je renomirani sarajevski arhitekt Nedžad Hrelja, a autori izložbe još su i Sena Kulenović te Tarik Samarah.

Kroz različite umjetničke medije autori nastoje potaknuti svijest da Srebrenica nije samo bosanska tragedija, već zločinački čin na svijesti međunarodne zajednice koji civilizirani svijet ne smije zaboraviti. Iako su takva nastojanja odraz civiliziranosti, a radovi slikom svjedoče a ne prozivaju, u pojedinim radovima moguće je iščitati i nalije sudionitva mirovnih snaga. »Bosnian girls« naziv je rada mlade autorice Šejle Kamerić koji na jednostavan i transparentan način ilustrira realan kontekst tih odnosa. Preko orisnutog autoportreta autorica ispituje grafit nepoznatog

»Bosnian girls«, rad Šejle Kamerić

nizozemskog vojnika »No teeth? A mustache? Smells like shit? Bosnian girl!«. Rad dovoljno govori sam za sebe i nije mu potrebno dodatno objašnjenje jer svaki daljnji opis umanjuje njegovu preciznost i oštrinu. Iako će autorica posegnuti za rafiniranim izrazom i reći da u njemu progovara o predrasudama, rad u svojoj istinitosti reflektira bolestan karakter ljudske vrste koji, kada se otme drakonskim normama i nadzoru, neumitno odgovara rasizmom i nasiljem.

Potresne fotografije

Izložba počinje fotografijom Srebrenice sarajevskog fotografa Tarika Samaraha koji je ujedno i najzastupljeniji autor na izložbi. Samarah i ostali predstavljeni sarajevski umjetnici postali su poznati bosanskoj i međunarodnoj javnosti nakon individualnih ili skupnih aktivistički orijentiranih umjetničkih intervencija, nastalih u cilju glasnog svjedočanstva tragedije ratnih stradanja. Posljednjih pet godina Samarah radi na na projektu »Srebrenica – genocid u srcu Europe« u sklopu kojeg je objavljena monografija »Srebrenica« sa šezdesetak fotografija izbjegličkih kampova, masovnih grobnica, tijela žrtava, porušeni kuća, lica majki – dokumenta srebreničke stvarnosti nakon pokolja 1995. godine.

Segment ovog fotografskog ciklusa predstavljen je i ovdje, poput fotografije »Tvornice akumulatora u Potočarima« ispunjene posmrtnim ostacima 599 muškaraca i jedne žene dva dana prije ukopa. Ova fotografija otiču je i na naslovnicu publikacije koja je izazvala reakciju svjetske javnosti te je proglašavana i najboljom publikacijom 2005. godine. Među izrazito potresnim crno-bijelim

fotografijama sa krupnim kadrovima najdramatičnijih detalja srebreničke stvarnosti, oko bilježi fotografiju dodira ruku – one u bijelim rukavicama forenzičarke pri eshumaciji koja prihvaća ruku punu zemlje bezimene žrtve.

Rad »Missing« Andreja Đerkovića sastoji se od bijelih podloga na kojima je popis nestalih ispisan Brailleovim pismom, a riječka je publika istoimenu izložbu u istom prostoru imala prilike pogledati 2004. godine u sklopu Festivala nove umjetnosti (FONA 2004.).

Kriterij vrhunskih radova

Referirajući se na cijeli niz implikacija funkcioniranja suvremenog društva, Anur & Ajna izložili su rad naslovljen »Podrinje identifikacijski projekt«. U formi reklamnih plakata autori otvoreno progovaraju o nužnom poistovjećivanju sa žrtvama genocida na razini suosjećanja, ali i na razini osvješćavanja civilizacijskog kraha. Postižu to plakatima s otisnutim odjevnim predmetima pronađenim na žrtvama genocida, mahom markiranih oznaka svjetski poznatih proizvođača. Odjeća koja globalno funkcionira kao znak raspoznavljivosti ili identifikacije među grupacijskim skupinama postavljena je u kontekst arhivskih podataka, numerirana i posebno opisana jezikom birokracije.

Izravan rad Gordane Anđelić-Galić posvećen tisućama nestalih namijenjen je ratnim zločincima odgovornim za sudbine tih ljudi. Instalacija »Traži se« sastoji od kreveta prekrivenog posteljinom s otisnutim popisom imena, spolom i dobi nestalih, a na dodatnom objašnjenju rada postavljenom uz instalaciju autorica ispisuju statističke podatke broja nestalih, te eshumiranih. Broj posteljina je promjenjiv i odgovara broju osuđenih za ratne zločine jer ih autorica posredstvom haškog tužiteljstva namjerava uručiti osuđenima.

U smislu umjetničke prezentacije izložba »8372 nisu došli« po mnogočemu je iznimna. Tragična ali i odmjerena, razlikuje se od većine do sada postavljenih umjetničkih prezentacija tematike ratnih užasa.

Autori izložbe Sena Kulenović, Tarik Samarah te Nedžad Hrelja selekciju izložbenog postavili su na kriterij vrhunskih radova koji progovaraju oružjem suvremene umjetnosti, bez kompromisa i upadanja u zamke koje često prate ovu tematiku, ako je o tome upućeno primjerenom govoriti. Dostojna, kako navode, »predavanju rahmeta dušama žrtava i odavanju počasti svim preživjelim koji istinu o Srebrenici ne prepuštaju zaboravu«.

Nedžad HRELJAVIĆ

Kroz izložbu koja upozorava na srebreničku tragediju riječkog gradonačelnika Vojka Obersnela proveo je autor fotografija Tarik Samarah